ՀԱՅԵԼԻԻ ՄԷՋ

Ամէն անգամ որ կը ցոլան
Հայլիին մէջ աչքերս իրար,
Ես անծանօթ իմ փոփոխման
Եւ կը սարսնում սարսափահար։

Ունէի՞ ես այսքան բարդուած՝
Ճակտիս վրան՝ թուխ ամրոպներ.
Ինչո՞ւ սըրտիս տըրփին յանկարծ
Կ'եղանակէ մոռցուած երգեր։

Աղօտ յուշեր միշտ կը փնտռեմ
Գարուններէն իմ մանկութեան,
Ու կը խաբուիմ թէ միշտ նոյնն եմ
Մինչ կը փոխուիմ ամէն վայրկեան։

Կարծես երբեմն երկու կ'ըլլամ
Ես ինքս երազ և գոյութիւն.
Կը խորանամ, կը նոյնանամ.
Կեանքն է կեանքին լոկ կրկնութիւն։

Կու լամ որ կեանքն այսպէս կ'անցնի
Եւ կը համբեմ գալիք օրերն.
Ի՞նչ խորհուրդ է այնքան գաղտնի
Որ թէ կ'ուզեմ, թէ չեմ ուզեր։

Հարցուցի շատ անցորդներու,
Լերանց անշարժ, ծովերու կոծ,
Բայց չունէին անոնք լեզու
Հորիզոններ բանալու գոց։

Կանգնած եմ արդ ես ինծի դէմ
Գորշ ալիքներ դէմքիս վըրայ.
Հազիւ երբեք զիս կը յիշեմ
Եւ ուղիներն ուսկից անցայ։

Ոչ հետք ունիմ, ոչ պատմութիւն,
Կարծես թէ ծոմն եմ ակօսած.
Կուրծքըս տըւած ալիքներուն
Շուտ անցնելու անդին դիմաց։

Մէկն հեռուէն զիս կը կանչէ
Սըրտիս զարկին հետ մըտերիմ.
Արդէն վաղուց ինձ ծանօթ է
Խանձարուրքէս մինչեւ շիրիմ։

1933, Բարիզ — Հ. Վ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ԵՕԹԸ ԳՈՅՆԵՐԸ

Ի սկզբանէ ոչ երկինք կար, ոչ ալ լոյս,
Խաւարին մէջ կը գալարուէր մութն անյոյս,
Ծովն էր ադկադկ հառաչանքովն իր անհուն,
Եւ ցամաքն ալ չունէր ոչ ձեւ, ոչ ալ գոյն։

Այժ մը սակայն, որ միշտ մընաց անծանօթ,
Անհուններէն կ'երկարէր վար ցոլք մ'աղօտ,
Որ շեղբի պէս կը հատանէր տիեզերքն
Ու կը գոցուէր, դարձեալ խաւար, դարձեալ մէգ։

Բայց մինչեւ ե՞րբ պիտի տիրէր տըխրութիւնն,
Ե՞րբ պիտի գար լոյսի զըւարթ հաշտութիւնն.
Այժն անծանօթ զայս խորհեցաւ ինք միայն
Եւ իր խորհուրդն ըսկիզբն եղաւ գոյութեան։

Անթուական օր մը սիրոյ պարանով
Իջեցուց կին մը հըրեղէն թեւերով.
Իր ըսպիտակ կուսութեան մէջը մարմինն
Մերկ ճաճանչն էր մեր օրերու արեւին։

Թափառեցաւ հովտէ հովիտ լեռնէ լեռ
Եւ հոն իջաւ որ Հայաստան պիտ' ըսուէր.
Քարայր մ'ընտրեց իր սուրբ մարմնին գըրգարան,
Որ կոչուեցաւ յետոյ դըրախտը մարդկան։

Ցամաքն ամբողջ ոսկի գունտ մ'էր տակաւին
Երբեր մարդիկ ծանօթ չէին դեռ մեզքին.
Բաւ էր որ միտքը կարգ դընէր ու սահման
Կատարեալ էր և ամէն ինչ բընական։

Անչափելի ժամանակով խաւարին
Կինն հըրեղէն ծընաւ առանց երկունքի,
ՁԵՐՄԱԿ–ԿԱՐՄԻՐ–ԿԱՆԱՆՁ–ԿԱՊՈՑՏ ԵՒ ԴԵՂԻՆ
ՄԱՆՈՒՇ–ԵՒԱՆ եօթը քոյրեր միասին։

Ոչ ոք գիտէ թէ քանի՞ դար, քանի՞ օր
Անոնք սընան աննիւթ լոյսով մայրածոր։
Քարայրն ամբողջ եօթը բեկբեկ երանգով
Գոյն կը փոխէր ու կը լեցուէր հըրաշքով։

Մայրիկ, ըսաւ, յանկարծ աղջիկն Ըսպիտակ.
Թող ինձ երթամ, տեսնեմ երկնի պարունակ։
Հեզիկ բախեց ոսկի թեւերն աղաւնի,
Երբ դուրս ելաւ լոյս ծագեցաւ աշխարհի։

Ես ալ կ'ուզեմ, ըսաւ Կապոյտն հրաշալի,
Հեռու, հեռու բարձրը թըռչիլ աւելի։
Հեզիկ բախեց լազուարթ թեւերն ոսկեման,
Երբ դուրս ելաւ երկինք ու ծով կապուտցան։

Քիչ ժամանակ անցած էր դեռ այդ օրէն
Կանանչն երբոր թըռաւ սիրոյ անձաւէն.
Հեզիկ բախեց զըմրուխտ թեւերն աննըման,
Երբ դուրս ելաւ լեռներ ձորեր կանանչցան։

Ծիրանի՞ քոյր, ըսաւ Մանուշը փոքրիկ,
Մենք ալ երթանք նոր աշխարհներ գեղեցիկ.
Ու բախեցին թեւերն իրենց բերկրութեամբ
Մին արշալոյս և միւսն եղաւ թաւիշ ամպ։

Կարմիրն յայնժամ զերդ միամիտ աղաւնի
Ծափ կը զարնէր որ Դեղին քոյրը պարէր,
Ու ծափ զարկին և պարեցին սիրաջեր.
Երբ դուրս ելան, միապաղաղ կանանչ էր։

Վարդեր անթիւ և կակաչներ բիւրազգի
Ներկըւեցան արեան գոյնովը սըրտի.
Դաշտերու մէջ թերթեր կապած յասմիկի
Դեղինն եղաւ ոսկեփետուր թիթեռնիկ։

Մայրը մենակ ու սարսափած գորովէն
Դուրս ելաւ իր աղջիկներուն ետեւէն.
Այն ատեն բիւր երանգներու ճաճանչով
Արեւ ծագեց տիեզերքին համօրէն։

Տեսան մարդիկ ու պաշտեցին տենչավառ
Մայր և ծընունդ, գեղեցկութիւն և հանճար.
Լերանց վըրայ կանգնեցին ուխտ ու խորան,
Ու կոչեցին զայն Անահիտ դիցամայր։

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՍԱՏԱՆԱՆԵՐԸ

Աստուած անիծեց զանոնք բոլորն ալ
Եւ իր լուսաշող ապարանքներէն
Գըլորեց դըժոխք՝ ուր տապալ – թաւալ՝
Վըրէժ կը գոռան, և սուր կ'երկարեն։

Հոն կը շնչեն հուր, կ'արտաշնչեն բոց,
Կը ծամեն ոսկոր, ու կ'ըմպեն արիւն.
Ո՛չ աղօթք ունին և ո՛չ օրօրոց,
Այլ անէծք ու մահ, աւեր ու վայրն։

Անոնք գիտեն որ օձերու նըման
Մի՛շտ պէտք է սողալ և լարել թակարդ.
Երազանքին մէջ հըմայել Եւան,
Տատասկի փոխել մանիշակն ու վարդ։

Գառնուկի մորթով պէտք է ըլլալ գայլ,
Սիրուիլ և յանկարծ կատաղի թափով
Սարսափ տարածել և ուժգին ոռնալ,
Անմեղ հոգիներ գահավիժել ծով,

Ըլլալ թշնամի ծաղկող սէրերուն,
Եւ ատելութեան վիրածել զանոնք,
Զըմրան ենթարկել՝ բերկրալին գարուն,
Ցետոյ յաղթական՝ ծիծաղիլ անհոգ։

Ուր խաղաղութիւն, ուր որ հանգիստ կայ՝
Փոթորիկ բերել, շրջել ամէն ինչ.
Եւ աղաւնակի տեսքով հոգեհմայ
Հանել մահաշունչ ագռաւի կըռինչ։

Ցանդըգնիլ նոյն իսկ անապատին մէջ
Քաղցած Ցիսուսի ճաշակել տալ քար,
Ու լերան վըրայ ծունկի՞ բերել՝ չէ՞ջ,
Եւ աշտարակէն գըլորել զայն վար։

Անմեղ կոյսերու սրտէն ներս մտնել՝
Եւ ըսպանել հոն ամէն անոյշ սէր,
Եւ օր մը՝ պոռնիկ՝ ցեխին մէջ տեսնել
Գառնօրէն լըքուած, անտուն և անտէր,

Խուցին մէջ մինակ, իր խաչին առջեւ՝
Անվերջ աղօթող քահանան փորձել.
Արարչին և հէք մարդերուն միջեւ
Անսահման ու մութ քաոս ըստեղծել։

Սարսափ տարածել և քանդել անվերջ,
Ջընջել ու թաղել հաւատք, յոյս ու սէր.
Եւ յետոյ սուգուիլ, յաղթական ու պերճ,
Ծոցը դըժոխքին, և ըսպասել դեռ...

ՀՐԱՉ ՔԱՋԱՐԵՆՑ

1932

digitised by A.R.A.R.@